

MUSZAJ NEVETNI!

„UJVÁRI TELEFONÁL“

a címe annak a
legjobb, kétoldalú
tréfás hanglemeznek
melyet Ujvári Károly
adott elő -- Ezen
a hanglemezben

a kitűnő komikus

fellépett önmagát,
olyat nyújtott, amely
a lemezhez hűzött
örösi várankozást tel-
jes mértékben ig-
szolja, szóval

a legjobb hanglemez

produkciónál. Előmeze-
gényért nem kap-
tató, csupán 6 da-
rab lejátszott lemez
ellenében, közértele-
mes joggal

WÄGNER

hangszernagyáruházában

Budapest, József-körút 15.
Fiók: IX., Ráday-utca 18.

Telefon: József
35-92

Óvás! Figyeljen a WÄGNER névre, hogy máséhoz be ne tévedjen.

Beszélőgépek 200 Kor-tól 1000 Kor-ig
Dalszöveges lemezjegyzék és árjegyzék ingyen

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

Fixer

Szegény Kun Béla!

A kik a Népszapát meg akarták ölni

Hogy lettem szocialista?

Írta: Linder Béla, volt hadügyminiszter

Sovászky Márton tragédiája

Kolonics, a rendőr-vértanú

Mi történik a rendőri cellákban?

Mágnások és dzsentrik

a külügyminisztériumban

Salusinszky szerkesztő pauszáléi

Ujabb teleplezések a lakáshivatalban

József főherceg olaja

Karl Kraus teleplezé-
sei Károly királyról stb.

Egy szám ára 1 korona

H 309

MUSKATLI KABARÉ Minden este előadás 6 órakor
Vasnap: d. u. 8 órakor másérettől helyetk

BERKY LILI FELLEPTÉVEL
ANDRÁSSY-U. és CSENGER UTCA SAROK. Telefon 23-10

A belváros legelőbb mozgóképi-színháza

A CORSO Star újdonság! Star újdonság!
Az előadások: 10, 14, 18 és 19.30-hor kezdődnek

Az összekesküvés Forradalmi dráma I. előfutamát és 5. előfutamát
Mária Terézia korából.

MOZGÓKÉP-OTTHON LUXENBURG GRÓFJA Ismét világhírű operettje 4. előfutamán
TERÉZ KÖRÜ 28 TELEFON 144-08 és össekörében: Sándor Erőse

SAPPHO Dantes regénye 4. előfutamán
Főszereplők: Varsányi Irén, Várkonyi Mihály

OMNIA A VÖRÖS BOSZORKÁNY Előadások: 10, 14, 18 és 19.30 órakor
mozgóképi-színház Színház és filmügyi negyed, Budapest
VIII., József-körút 31. **IV-ik rész: AZ IGÁZSÁG DIADALA.** az OMNIÁBAN

URANIA AZ ARANYEMBER Téli filmje
1/4, 1/6 és 1/8 órakor (14 előfutamán)

ROYAL-APOLLÓ A főszerepben: GUNNAR TOLNÁCS
AZ ÁLOMLÓVAG Regényes történet 4. előfutamán
AZONKÍVÜL: AZ UTOLSÓ ÉJSZAKA Mysterium 4 előfutamán

Előadások kezdete: 5, 6 és 7-kor.

TÉLIKERT Gertrude Barrison rövid vadéjszaka
MAGYRZÓ-U. 22-24. TELEFON: 167-25 és a többi februári attrakcióját. Vasnap délután fél 3 órakor felhelyiárú előadás

Telefon 74-50 30-31 **Ujlaki téglá- és mészegető Rt. Budapest** Központi iroda: V. Akadémia-u. 9

Tetőfőszerepére szállít: géppel gyártott, tehát egyenesen, vízhatlan, fagyellenálló hő-
tárku, hornyolt és francia tetőcserepet, valamint az ezekhez szükséges szegélycserepet
nagy választékban. Bármely vasúti és hajóállomásra versenyképes. A m. kir. Jászai-
múzeum 1901. évi 40. számú hivatalos bizonyítványa szerint ezen gyártmány
fagyellenállónak bizonyult. Dunakötrési vállalkozás szállít: bárholva hajó, vasúton
vagy helyben is kavicot és Duna-homokot. Téglagyára szállít: mindenféle téglát.
Termésközbányából szállít: különféle követ. Mészegetőtelepe termel: budai száros
meszet. Műhagyására termel: érdes Duna-homokból készült műhagyarcot.

MAGYAR HIRLAP MEGJELENIK
Ára 20 fillér DÉLUTÁN 4 ÓRAKOR

Akik a Népszavát meg akarták ölni

Csütörtökön este történt. A kommunisták Visegrádi-utcai háza elől elindult egy munkástömeg és állítólag a kommunista vezérek egyenes felhívására gyveres támadást kísérelt meg a munkások egyetlen napilapja, a Népszava ellen. Munkások fegyverrel a kezükben lövöldöztek a Népszava háza felé és valóban nem rajtuk mulott, hogy a Népszava szerkesztőségét szét nem rombolták és hogy a Népszava szerkesztőségében dolgozó proletárokat agyon nem lövöldözték. A jósándékuk és az elhatározottságuk meg volt erre, mert hiszen pisztolyokkal, manicheerekkel, gépfegyverekkel és kézibombákkal törtek a proletárok lapjának és a proletár lap munkásainak életére. Rendőrök és néporok meghusították ezt az elvakult és alávaló támadást és közben a Népszavát védő rendőrök meghaltak és megsebesültek. Ez történt csütörtökön este Budapesten és ennél szörnyübbet fantázia ki nem találhat.

Amikor erről a fekete eseményről itt hírt adunk, megemlítjük, hogy mi a magyar kommunisták minden eddigi lépéséről és akciójáról a testvéri szolidaritás támogató hangján emlékeztünk meg. Hivatkozunk arra, hogy a kormánynak és a kormányközegeknek minden, a kommunisták ellen tett erőszakos intézkedését megbélyegeztük, felháborodottan tiltakoztunk az ellen, hogy a kommunistákat üldözzék. A kommunisták

a mi proletár testvéreink és nem őket, hanem az ellenforradalmárokat kell üldöznie vennie a népkormányának. Ugyebár jogyunk van arra hivatkozni, hogy mi teljes nyíltsággal és eréllyel képviseltük mindenkor ezt az álláspontot? Hanem ami a Népszava ellen csütörtökön este történt, az felkorbácsolja a vérünket és ököbe szorítja a kezünket. Hát ezt aztán már nem lehet? A legbűnösebb és legelítendőbb elhelyezés az, amire a kommunisták csütörtökön este ragadtatták magukat. Ez az okatlan és felbőszítő ostrom nem proletárok, hanem ellenforradalmárok cselekedete volt. Ha ezt valóban a kommunisták csinálták, akkor nekünk semmi közünk ezekhez a kommunistákhoz, akkor mi ezekkel minden közösséget megtagadunk és az a véleményünk, hogy a magyarországi szervezett munkásságnak nemcsak joga, de kötelessége lesz számolni ezekkel a vakmerőkkel.

Józanesszű munkás nem fogja elhinni, hogy igazság az, ami csütörtökön a kommunisták részéről a Népszava ellen történt. Tovább megyünk és megállapítjuk, hogy tisztességes ember egyáltalán nem akad, aki elhiszi a kommunistáknak azt, hogy Magyarországon a proletár tömegnek nincsen nagyobb ellességük, mint a Népszava és nincsen ebben az országban, m's lebunkóni való gazember, csak éppen a szociáldemokrata párt vezetőférfiai. Mert az történt, hogy amikor a kommunisták fegyveresen rohamra mentek a Népszava ellen, el akarták puszt

títani a Népszavát és ki akarták végezni azokat a szocialistákat, akik ezt az újságot írják. Igen, proletárok halálra ítélték és meg akarták ölni *Garami Ernőt, Kunfi Zsigmondot, Weltner Jakobot, Somogyi Bélát, Révész Bélát, Révész Mihályt, Pogány Józsefet, Farkas Antalt, Rónai Zoltánt, Gárdos Sándort, Marcevicz Lajost, Schönér Dezsőt, Bíró Dezsőt, Háhn Bélát, Gyetvai Jánost* és a munkásságnak még több ilyen ellenségét. Valóban nem volna a forradalomnak és a munkásságnak nagyobb ellensége mint a Népszava és nem volna Magyarországon és Budapesten az agyonlövésre érettebb csirkefogók, mint ezek az elvtársak, akik évtizedek óta dolgoznak Magyarországon üldözöttesen és börtönön keresztül a munkásosztály fe' szabadtársáért?

Szóval, a magyar kommunisták úgy gondolják igazságosnak és helyesnek a dolgot, hogy a „Budapesti Hírlap“, az „Alkotmány“, az „Új Lap“, a „Pesti Hírlap“, a „Pesti Napló“ és egyéb ellenforradalmár polgári újságok nyugodtan megjelenhetnek és vesélyeztetethetik a forradalom vívmányait, ellenben a Népszava megérett arra, hogy gépfegyvertűvel pusztítsák el. És úgy tartja helyesnek a kommunisták pártja, hogy *Bethlen István gróf, Károlyi József gróf, Bathányi Ti-vadar gróf, Klebelsberg Kunó gróf, Prohászka Ottokár, Huszár Károly* nyugodtan csinálhatják a maguk föld alatti és föld feletti ellenforradalmát, *Lászy Leó, Krusz Simon, Madarasi Beck Gyula, Paupera Ferenc, Weiss Manfréd* s egyéb háborus meggazdagodott tőkésék, gyárosok, bankárok hizhatnak, terebélyesedhetnek tovább anélkül, hogy

egy hajuk szála meggörbülne, *Wekerle Sándor, Sztéryeni József, Szurmay Sándor báró, Lukacsics* és a régi rendnek egyéb bűnös vámpirjai ülhetnek kényelmesen a maguk pazar otthonában, de *Garamit, Kunfit, Weltner* és a többi szocialistát puszkával, gépfegyverrel kell rongygyá lóni, vagy kézibombával szétjelrobbantani? A magyar kommunisták csitították este hitet tettek amellett, hogy nincs más elpusztítandó és kiirtandó veszedelem Magyarországon, mint a szociáldemokrata párt és a szociáldemokrata párt sajtója és vezetői.

Minthogy mi ezt a század legvérlázítóbb igazságtalanságának tartjuk, azért fordulunk el haraggal és fájdalmas keserűséggel azoktól, akik a csütörtöki véres estét megrendezték. Egészen bizonyos, hogy az odavezérelt munkások szánalomramelőldozatok csupán és mi nem tudjuk megérteni azokat a kommunista-vezéreket, akik — egészen bizonyos, hogy eszmei célok és jó ügy szolgálatában — ilyen végtetes utra tévedtek. A legelső jesebb mértékben megé' tük viszont a budapesti munkásság szézczeireink megmozdúását, hiszen az ő Népszaváikat akarták tönkre tenni és legjobb elvtársaik élete ellen törtek. Akármilyen fájdalmas dolog proletároknak egymás ellen tes vérharcot folytatni, de a szociáldemokrata munkásság belekényszerült ebbe a nem kívánt és átkozott harcba és mindenkiel és minden hatalommal szemben meg kell védelmeznie a Népszavát. A forradalmat és ömagát. A kommunizmus megölhetetlen nagy gondolata tovább fog élni és bi-

zonyára nincsen messze az idő, amikor a szociáldemokrata párt megteszi az elhatározó lépést balfelé. Addig azonban, ebben az elkésztet tizenkettedik órában, siró jalkiáltásunk szól az elövedt proletárok felé, hogy kérve kérjük őket: térjenek vissza a szociáldemokrata párt táboraiba. Ott van a helyük. Ha ez nem következne be ezek után a komrom események után sem, ha az áldatlan testvérharc az ellenforradalom rohögő örömeire tovább folya, akkor a miránk kötelező öszinteséggel üzenjük meg, hogy mi is között leszünk, akik a forradalom vívmányait, a Népszavát és a sok-sok évi keserves munkával és nehéz áldozatokkal megteremtett munkásmozgalmat minden eszközzel megvédelmezzük.

Göndör Ferenc.

Hogyan lettem szocialista?

Tizenkét éves voltam, amikor magamra öltöttem a „császár kabátját“. Végigjártam a katonai reáliskolát és a tüzérségi akadémiát, melynek tudományos alapja vonzott. Mint hadnagy kerültem ki a hadseregbe, tele idealizmussal, ambícióval, tettvágyal.

Keresztül-kasul jártam az egész volt monarchiát. Mikor mint fiatal főhadnagy a hadiskola elvégzése után Trientbe kerültem, ott ismerem tem meg tisztán az elnyomatást képviselő osztrák tiszték iránt a gyűlöletet. Ugyisólván minden társadalmi életből ki voltunk kizárva s ott részméltem, hogy az elsőnek hirdettet tisztí hivatás cifra egyenruhájával és csillogó, a lelkeket elámitó jelszavaival éppoly üres, mint a zsebünk.

Katonaletemben a béke idején igyekeztem a lelki svárságot társadalomtudományi és politikai művek tanulmányozásával áthidalni. Sok-sok keserű pillanatban ki akartam ugrani a sorból, de vagyontanul, mihez fogni? Fényesnek ígérkező karriert kettétörni? A nyomor és gond ura csak visszakényszerítettek az ígába.

S jött a háború! Első hónapjamban egyik hadtestparancsnokságnál kaptam beosztást. Ott aztán hamarosan megismerem a könnyelmű, minden felelősség hiján való, tudatlan vezetést, amely csak térfépeken behozott piros-kék névcsípekkel dolgozott, de teljesen megfeleltetett arról, hogy a beaizolt zászlóaljak, ezredék névvétellelnek csakint hűsből és vérből álló, idecékkel bíró emberek felelnek meg.

Csapatához jelentkeztem. Két évig, megsebesülésemig csapatparancsnok voltam a tüzérségben, de kéresemre harcban álló gyalogzászlóaljak és gyalogezred parancsnokságával is meg voltam bízva. Végiglettem tehát a front minden

JÓZSEF FÓHERCEG néven sokat szerepelt a háboruban egy uriember, aki nagyon szerette „hős magyar vitézi“ és főleg nagyon szerette őket gépfegyverrel hátulról lövetni. Ez az ur, aki mindig nyakig fürdött a mesterségesen tenyészett népszerűségben, a forradalom napján sem feledkezett meg egy népszerű pózról: lemondott főhercegi címéről és mint egyszerű polgár névmagyarosítást kért *Alcutth József* névre. Nem tudjuk: a koronás bélyeget sajnálta-e a körvényre öfensége, de megmondotta a dolgot. Legutóbb láttuk a székesfeváros XV. ügyosztályában egy január 5-éről keltezett körvényét, melyben *József királyi herceg* aláírással 2 hordó olajat kért a tanács, titkári hivatala révén. Titok, hogy mire kell a volt hadvezér, nádor és diktátorjelölt urnak két hordó olaj, de reméljük, hogy ha olaj alatt petróolumot értett, nem fogják neki jegy nélkül kiutalni.

Küzdelmét, nélkülözéseit s mint parancsnok átéltem valamennyi emberem szenvedéseit.

Megrázó hatással volt rám 1915 júliusában egy fájdalmas látvány, mely eszemet és szívemet különösen fellázította. Lublin alatt álltunk s ott egy tömegtemetőt láttam, mely az 1914-es Dankl-féle offenzíva alkalmával elesettek holttesteit takarta. Tizenhatezer halott katona egy temetőben! Felerészben orosz, felerészben osztrák-magyar. A közelben még két ilyen tömegsír volt, mindegyik hat-nyolcezer halottal. Egy kis helyen harmincezer áldozattal!

Maradhate ilyen rémes látvány hatástanal gondolkozó és érző ember lelke? És menni ilyen szívet facsaró képet kellett elviselni! Ebbe a királyi a nemzet, a hazá nevében belenyugodni nem lehet!

1917 nyarán súlyosan megsebesültem. Mellettem fiatal, ügyes és bátor segédtisztemet darabokra tépte a gránát. Magam két héttel élet-halál közt lebegett. Hosszu ideig tartó gyógyulásom elég időt adott az elmélkedésre, a magambaszállásra. A hálgyo leluholt a szemeimről és szinte egyszere a szám, az igazi megvilágításban tartultak elem az események s ezek titkos rugói.

Lábhadozom az állt tanultam. Éles kritika alá vettem a militarizmus intézményét, felismertem valódi lényegét és ami azelőtt az illuziók ködébe burkolt „fata morgán”-nak látszott, azt a megvalósulás közelében tudtam. Aminek gondolatát százegeven év előtt először vetette fel egy francia humanista, Saint-Pierre abbé s amiről Kant 1795-ben könyvet írt, az örk béke megszűnt utópia lenni. Marx és Engels megősiönték a kapitalizmus tikus világrénd összeomlását. Bel bel megősiönta, hogy a jövő háború a utolsó háború lesz!

Most a világháboru irtózatos véronöze után, minden ember lelkeében, tekintet nélkül nvelvére, csak az a megősiöntés áhlet, hogy ennek megismétlődnie nem szabad.

S nekünk, akik ezt végigcsináltuk és végigszenvetűk, kötelességünk ezt nemcsak hirdetni, hanem minden eszközzel az életben is intézményesen biztosítani.

Azt hiszem, logikus következmény az, hogy a háboru folyamán, de főképpen a végén pacifista lettem és pacifista lett velem együtt a szenvedők milliója és milliói. Maga a pacifizmus azonban nem program. Keresnem kellett tehát az utat, módot és eszközöket, melyekkel a pacifizmust meg is lehet valósítani. S ezeket meg is találtam, megtaláltam a szocializmus tanait. Megismertem a kapitalizmus fékeltlen, határt nem ismerő terjeszkedési vágyát, mint az imperializmus mozgató erejét, melynek érdekében a nemzetek, az országok minden ideológiáját, egész adminisztrációját, törvényhozását kizárólagosan szolgálják. A militarizmus is csak ennek volt vak eszköze. Zászlóira pedig a nemzeteket még az öngyilkosságba is kergető, gyűlöletet hirdető napoleoni nacionalizmus írták.

A wilsoni program: a népek szövetése, a leszerelés és a döntő bíráskodás a kapitalizmus leküzdésére önmagában nem elég, mert a népek hátrányonán belül tartja fenn az ellentéteket: az osztálytársadalmat és ezzel az osztályuralmat s ha biztosítás a szabad kereskedelem, ugy a kulturálat és iparilag visszamaradt népeket a magasabbrendű népek kapitalizmusa továbbra is kiszákmánvolná. Meggyőződésem szerint tehát új világ és jobb világ itt csak akkor lesz, ha a népek szövetsége szociális népszövetség lesz, ha a nacionalizmust a fochavriessére alapított internacionalizmus, a kapitalizmust a teljes szocializálás váltja fel. Akkor nem lesz többé világháboru, akkor ennek az új életnek, ennek az új gazdasági berendezésnek nincs szűkebbé többé militarizmus, mert nem lesz többé imperializmus; nincs többé szükség háborúra, mert eltűnnek a védvámok;

szabad lesz a közlekedés, a cserekereskedem az egész világon és nem fenyegetnek többé gazdasági háboruk sem, mert minden ország a termelés eszközeit saját név kulturájának emelésére fordíthatja teljes egészében.

Linder Béla.

Szegény Kun Béla,

régi barátom és elvtársam, akivel valamikor Nagyváradon együtt ettük a vidéki hírlapírás keserű kenyerét, elszorul a szívem, ha rád gondolok és ha látom magam előtt azt a meg nem érdemelt tragikus sorsot, amelybe belesodródál. Szegény Kun Béla és szegény Vágó Béla, derék, tisztességes, lelkes és tehetséges elvtársaim, akik hiszen nem akartatok egyebet, mint a munkásság teljes szabaddulását, jólétét és hatalmát, akiket öns cél tehát nem vezetett, akik nem panaszozták, hanem kívántatok üzleteket kötni, akik fölcserezték a polgári jólét és nyugalom világot a forradalmárok kockázatos, tükés és nehéz utjával, fájdalmas testvéri részvétemet küldöm felétek. Mert akármilyen nagyok tartom is azt a bűnt, amelyet — ha van benne részlet — elkövettek azszal, hogy a mi lapunk, a munkások lapja, a Népszava ellen és a mi elvtársaink ellen gépfegyvereket és Mannlichereket és kézlbombákat küldtetek, ha akármilyen rettene és gonosz módon megmagyarázhatatlan a ti nagy tévedétek, mégis minden emberi részvétem a tiétek. Hiszen ha csütörtökön este a szervezett munkások tömegei agyonverték volna a Népszava házást ostromló fegyveres kommunistákat, én azt nagyon meg tudnám érteni, nagyon igazságosnak tartottam volna és természetesen éltélném, ha proletárok az ő újsgukra és vezetőikre támadó fegyveres embereket fegyverrel mélták el.

Hanem amikor már elviharoztak a csütörtöki rémes események és amikor a kommunisták ép bőre-

rel uszták meg a Népszavánál tett meggondolatlan fegyveres vizitjüket, akkor, másnap délelőtt a rendőrök keze közé esve, ugy kintpadra feszítették, ahogy veletek. Kun Béla és Vágó Béla elvtársak megtörtént, az mégis csak borzasztó, mégis csak kétségbeesítő. Hiszen ti nem voltatok gonosztevők, ti nem voltatok még csak ellenforradalmárok sem, ti fanatikus, lelkes és mindent kockáztató forradalmárok voltatok, akik ha helytelen utra is tévedtetek, ha nincsen is igazatok, az a szörnyű elbánást nem érdemeltétek meg. Hiszen értem én, hogy a rendőrök, akiknek társait tisztességes ügy szolgálataiban találta a gyilkos polgár, a szívük mélyén fölháborodtak és ugy érezték, hogy meg kell bosszulni a többgyermek családok vértanuhalálát. Meg lehet érteni a rendőrök keserű haragját, de azt, ami pénteken délelőtt a Mosonyi-utcai lakatanyában történt, sohasem lehet megbocsátani. Nem, ennek nem lett volna szabad megtörténni, embertelen és háborzongató dolog volt az, ami ti veletek ott végbement. Ha az első fölháborodás hevében rátok rontottak és bántalmaztak benneteket, akármilyen iszonyú is, de meg kellene érteni. Hanem az, hogy először a „Déli Hírlap” számára, azután „Az Est” jelenlévő munkatársa számára ismételen a legszörnyűbb módon nyilvánosan, parancsnokai és a saját mélyen tisztelt képviselőinek jelenlétében felhútra vertek benneteket, hogy háromszor négyszer megismételték a puskásokat, a rendőrcsizmák, az öklök a maguk retentő és szívet deresztő mutatványait: az valami olyan nagyon barbár dolog, hogy minden emberi érzésünk lázadok ellene. Hogy a lapokban fölturnkálják, részletezik, színezik, ismertetik a veletek történt közpokeri inkvizícionárius borzalmakat, az hajmerszét, azt, ha a rendőrök maguk lehiggadva olvassák, biztos vagyok benne, hogy ök maguk is megijednek attól, amit cselekedtek. Akármilyen jogos is az ő haragjuk, ezt Kun

Béla és Vágó Béla elvtársak, ti nem érdemeltétek meg.

Amikor én a rémhirre kirohantam a Mosonyi-utcai laktanyába, akkor már véget értek ezek a fájdalmas rémségek és akkor már nyugodt, értelmes és a szocializmus felé törekvő rendőrlények előtt *Bokányi Dezős* és *Landler Jenő* elvtársak csillapító beszédeket mondtak a ti érdektekben. Ekkor már ismét érző emberek lettek a rendőrök, akik bizonyára megbánták, amit első harajukban ismételtel megselekedtek, ekkor már bizonyára sajnálták benneteket és biztosan sok részvételt gondoltak a ti kis gyerekeitekre és öfthon reszkető feleségetekre. Sohasem fogom elfelejteni azt a képet, ahogy Kun Bélát véresen és összetörve ott találtam a Mosonyi-utcai laktanya kórházi ágyán, riadt és megtört, szomorú szemét, a beszőtött fejét, a zudósággal teli testét és a sirás szorongatta a torokomat, amikor elhaló hangon azt mondtad nekem Kun Béla elvtárs:

— *Hiszén, ha egyszerre végeznének az emberrel, ha fejbevernének és meghalnék, ebbe bele lehet törődni. De hogy részletekben gyilkolják meg az embert, hogy félóránként ismételtel fépdeski darabokra, ez valami rettenetes...*

Majd megszakadt a szívem, amikor ezeket mondtad a lázas, véres szájjal, amelybe reszkető kezekkel öntöttem meleg teát, ott a narkórházi ágyadon. És amikor a feleségedről és a kislányodról szóltál, akiket meg kell nyugtatnom. És a Vágó Béla szomorú, szép feje összetörve odalent a toloncház magányos cellájában: lehet-e ezt a képet valaha elfelejteni? Borzasztó idők, szörnyű napok ezek, amelyeket nehéz lesz túlélni. Én kívánom nektek, akiknek nincsen igazotok, de akik mégis csak jót és szepet akartatok, akik mégis csak forradalmárok vagytok, akik mégis csak a mi szenvedő, drága proletártestvéreink vagytok, hogy éljétek tul ezeket a szörnyű napokat. És olyan nagyon szeretnék rajtatok segíteni... (G. F.)

Lovász Márton tragédiája

Az igazságérzetünket hetek óta nem hagyja békén az a probléma, amelyik mostanában *Lovász Márton* néven nyugtalanítja az embereket. Mi történt *Lovász Márton*-nal, mit csinált ez a *Lovász*, ki ez a *Lovász*, hol van, kikkel van együtt és hol volna voltaképpen az ő helye? Krónikus betegségünknek, az igazságra való törekvésünknek vagyunk adósek azzal, hogy most megállapítsuk:

Lovász Márton a magyar politikai élet egyik leg tisztább és leg tisztességesebb alakja. *Lovász* a magyar politikában mindig a meggyőződését követte, fanatikus ember volt, megvétel fordult el mindenkor a politikai üzletektől és bár hosszú évek óta jelentős és nevezetes tényező volt a magyar politikában, ő maga mindig szegény ember maradt és tudjuk, hogy ma is megélhetési gondjai és bajai vannak. Aki olyan hosszú politikai pályán, mint a *Lovász Mártoné*, szűz tudott maradni minden panamától, minden üzlettel és minden árulástól, az tiszta ember, az tisztes ember és megérdemli, hogy a züllött magyar közéletben csudálkozva emeljük le előtte kaplapunkat. Mivelhogy az ilyen látványt nem szoktuk meg. Meg kell állapítani azt is, hogy a háborús rémuralom esztendőiben *Károlyi Mihály* oldalán az egyetlen igazságos jelenség *Lovász Márton* volt, abban a szörnyű sivatagban, amelyet magyar parlamentek neveztek. Céltudatos és elszánt paciifista politikát csinált *Károlyi Mihály* mellett *Lovász Márton*, ő volt *Károlyi* legmegbízhatóbb, leghüségesebb és legönfeláldozóbb támasza, testőre, katonája és akkor tett hitet ismételtel békebarát meggyőződése mellett, amikor *Tiszáék* uralma tetőfokom állott, amikor nekik egy mozdulatukra akasztották és lövették. Igenis igaz az, hogy *Lovász Márton* a legna-

gyobb rízikót vállalta paciifista meggyőződéséért és emlékezzünk csak rá, hogy amikor a Házban nyilatkozott, hogy ő *igenis ántántbarát*, a munkapárti csúrhoz *Élen Windschgratz herceggel, Tisza Istvánnal, Lévy báróval és Béla Henrikkel, meg a többi handarbendázó szegénylegényvel* rá akarta magát vetni *Lovász*ra és *Károlyi*ra és *Lovász* akkor is elszántan állt ott *Károlyi* oldalán és döngögtetve a padot, férfiasan, a leg tisztább fanatizmussal hangoztatta a felje zuduló terrorisztikus vihar közepette, hogy ő állja, amit mondott, mert ő *igenis ántántbarát*.

Emlékszem rá, hogy ez a jelenet és *Lovász*nyak az a férfias helytállása annyira meghatott, hogy szűn nekem az a képzet, amit ténnyel még életomban sohasem, odamentem hozzá a képviselőház folyosóján és megszorítottam becsületes kezét és olyasvalamit mondtam neki, hogy ehhez aztán igazán gratulálok. És emlékszem, hogy amikor az a *Bathányi Tivadar* nevezetű, közvesztélyes politikai svindler a folyosón rá akarta bérni *Lovász Márton*-t, hogy a szemtelenedő munkapárti csúrhoz lecsillapítására vonja vissza ántántbarát kijelentését, *Lovász* lerázta magáról *Bathányi*-t és ragaszkodott ahhoz, amit kijelentett. Általában *Lovász Márton* egész közéleti pályája makulatlan volt mindenkor és a háború alatt való öntudatos balrafejlődése természetessé tették, hogy ő az első népkormányban helyt kapott. Megillette őt ez a hely és máig is rejtély, hogy miért kellett neki onnan távoznia és még nagyobb rejtély, hogy miért van ma ott, ahol van? Hogy jön ahhoz *Lovász Márton*, hogy az egész reakciós és sötét ellenforradalmi tábor az ő tisztességes nevének takarója alatt akarja visszacsempészni Magyarországra a reakciós rémuralmat, hogy jön ahhoz *Lovász Márton*, hogy ő, aki végigcsapódta a forradalmat, ma ellenforradalmármént szerepeljen ország-

világ előtt? Mi ösztíntel sajnáljuk *Lovászyt* ebben a kétségbejött és hozzá méltatlan helyzetében és nemcsak az ő érdekének, hanem közérdeknek tartanók, ha ki lehetne őt onnan szabadítani. Azzal a megbecsüléssel, amellyel *Lovászyt* iránt vagyunk figyelmeztetjük őt arra, hogy politikai csirkefogók társaságába keveredést, hogy ezek a politikai zsebmetszők ellopják tőle mind azt az értéket, amit egy érdemes közpályán magának becsületes munkával gyűjtött, hogy ezek a politikai szegénylegények, ezek a nyílt vagy titkos rojalisták, ezek a Habsburg-cselédek, Habsburglakások, ezek a régi rend föltámasztásán dolgozó ellenforradalmárok őt olyan iszap felé húzzák magukkal a lejtőn, amelyből nincsen több szabadulás és nincsen több szertatérés. Ott csak megfulladni lehet, dicstelen politikai halállal és *Lovászy Márton* nem érdemli meg ezt a halált, viszont akik körülötte sűrögnek-forognak, azoknak vesztien valójuk nincsen, mert hiszen azok már ugys hullák.

Lovászy Márton tragikus helyzetbe sodorták azok a szélhámosok, akik mögötte csoportosulnak és akik a forradalom vívmányait szeretnék tönkre fenni és *Lovászy* segítségével akarnak föltámadni. Odasodrót szegény jobb sorsra érdemes *Lovászy* közéjük és ugyáltszik, hogy nem tud tőlük szabadulni. Pedig *Lovászy Márton* megérdemlé, hogy kiszabadítsák őt ezeknek a politikai mérgekverőknék a karmai közül. *Lovászy*nak *Károlyi Mihály* mellett van a helye. Hiszen ő akkor is *Károlyi Mihály* oldalán állott, amikor ez még nagy veszedelmekkel járt, amikor ezért még golyót és akasztófát kínáltak. Egészen megrendítően tragikus sors, hogy most, amikor *Károlyi* eszméi, amelyek a *Lovászy* eszméi is, diadalra jutottak, amikor *Károlyi* köztársasági elnök Magyarországon, akkor *Lovászy* a leggonoszabb ellentábor látható feje. Hát semmi keresnivalója nincs *Lovászy Márton*nak ott, ahol most

van. Ott azoknak van keresztalójuk, akik mögötte megállapnak és azok keresnek is. Lovászy Márton azonban mindent, de mindent elveszítet. Ezt pedig nem érdemelné meg és igazán bánk volna érte. Ezzel a néhány megbecsülési és baráti indulattól sugalt sorsral szeretnénk Lovászyt életre hívni.

Kollonics és társai,

derék, kötelességteljesítő rendőrök, akik a Conti-utcai fronton hősi halált haltak, tisztelet adásékk emlékkünek. Kollonics rendőrelőnőr hatalmas, nagy szál ember volt, ha gyermek apja és a Népszava háza előtt néhány perccel a halála előtt harciasan mondotta a körülötte állóknak:

— *Megvédjük a Népszavát az életünk árán is!*

És valóban, Kollonics rendőrelőrtársam megvédte a Népszavát — az élete árán. Az az őt rendőr, aki a Népszava védelmében hősi halált halt és az a számos többi rendőr és népor, aki a mi pártlapunk és a mi pártemberünk védelmében súlyosan vagy könnyen megsebesült, valóban nagy ügy és szent ügy szolgálatában vezett el. A rendőröket az elmúlt rendszer anyyi csunya és becstelenn munkára használta fel, hogy meghatottan kell emlékezni ma azokra, akik rendőr létükre végre igazságos és szent ügy szolgálatában szenvedtek vértanúhalált. A Népszava védelmében elnesi: tragikus sors, de a hőse, a sasokos, lehanváltó hűsége férfi minden tiszteletünkre és hálaunkra jogot váltott magának. Valami egészen különös tragikus helyzet az, hogy a Népszavát védve, munkások golyója sebi halálra a derék hőseket rendőröket. Sírni kell ezen a sorsragédián, amely ezeknek a komor időknek szomorú gyermeke.

Kollonics és társai cletsek, de az emléküik tisztességet, megbecsülést és forró hálát áraszt azokra, akiket itthagytak. Az aszonnvákra, a gyer-

reikekre és a társaira, akik, mint ók, hajlandók az életüket földözni a szocializmusért. Ez a hajlandóság bizonyára fokozott mértékben lesz meg akkor, ha nem elévült munkások, hanem a sötét reakció, az igazi ellenforradalom intéz témadást a proletárok ellen, a proletár sajtó ellen és a forradalom ellen. Kollonics és társai nyugodtan kékeben és emléküket, a szocializmus nagy ügyének első rendőrvértanúinak emlékéit, őrizzük meg kegyelettel. A munkásság bizonyára fogja tudni a kötelességét a vértanúhalált halt rendőrök özvegyeivel és árvaival szemben. Ezeket el kell látni mindennel, az egész életükre. Ez a legkevésőbb, amivel a vértanúhalált halt derék és hű rendőröknek a magyar munkásság tartozik. És a munkásság nem szokott adós maradni, a munkásság fizetni szokott.

PEKÁR GYULA, a munkapárt házi atyja, a régi renddel együtt maga is azépen, nyugodtan levitelték. Most az utána, hogy nem lehet többé a képviselőházban a naplopóknak a padokat döngögetni, Pekár Gyula ur kilépett a sülyesztöböl és mint ír, mint hírlapíró jelenik meg a színen. Valóban már el is felejtették, hogy Pekár ur valamikor romantikus marhaságot írt, izmos és nehezsúlyú novellák képeben és unalmas, tehetetlen szindarabjait is teljesen eléfejtették. Pár hét óta azonban Pekár Gyula a „Budapesti Hírlap” hasábjain, mint vérszomjas és szigorú kritikusi jelenik meg. Színkritikus lett Pekáról, holott aki olyan klasszikusan nak valóban nem illik kritikusai tollat ragadni hatalmas markába. Pekár ur azonban olyan izktéslen és illelten természet, hogy nemcsak kritizál, hanem szigorúan kritizál és legutóbb példaul, szinte rokonszenvesen tehetetlen módon lehorzta Molnár Ferenc gyönyör darabját, a Lillomot. Hát ez aztán már valóban imponáns dolog ez tetszik nekünk. Ebben a szomorú és megszállott világban a jótékony deru hangulatát árasztja — ha erősen kortárolt területen is — az a mód, ahogy Pekár Gyula munkapárti birköz bajnok az öklével a pennát szigorúan és kérelmetlenül forgatja. Hát csak forogassa forogassa.

De most már aztán jobbra is!

A kormány tehát elhatározta, hogy balfelé, a kommunisták ellen teljes erélylyel fog eljárni. Sajnos, nem tudjuk ellenezni a kormánynak ezt a lépését azok után, amik csütörtökön este Budapestben történtek. Azonban! Azonban nagyon hibáztatjuk és a szívünk szerint a legeslegösszintébben helytelenítjük, hogy a kormány balfelé kezdte meg a lépést és annak idáig semmi nyoma nincsen, hogy jobbfelé, az igazi ellenforradalmárok ellen hasonló energiákkal tanusítana. Ha nem akar a kormány a tisztességes forradalmi elemek részéről komoly gyanuba keveredni, akkor egy pillanatt se habozzék és most már a legirgalmatlanabb lépjen fel a jobboldalról jeleniköz ellenforradalommal szemben.

A munkapárti gazfickók is annyira fölbátorodtak a kormánnyal tehetetlen és langys megartatásán, hogy már a legnyitlabb szemérmelenséggel léptek ki kriptájukból és olyan szemtelenek, hogy vándorként van ábráztatjuk föllépni és mert a népkormány három hónap alatt nem tudta az ő negyvenéztendő büneiket mind jóvátenni, hát rágalmaznak, hazudoznak és frontot csinálnak az új rend ellen. Jellemző, hogy Tisza István gróf kebelbarátja, ez a Bethlen István nevű hazug fráter, akinek a hőnlókára Jászi Oszkár nyilvánosan rácsütötte a Haszudók bélyegét, ez a Bethlen István gróf, aki néhány hónappal ezelőtől még választójogot senk akart adni a ma már akarata ellenére fölszabadult népcék, ez a Bethlen István nevű senki bontottaki ki legujjabban az ellenforradalom zászlaját és aki munkapárti panaszt, szélhámos, háborus uszítót csak létezett, az mind tömörül Bethlenék lobogója alatt. A Klebelsbergék és a többi politikai hullak megjelentek már a fórumon és hangosak és egyáltalán élni mernek. Természetes, hogy fölbátorí-

totta őket Károlyi József gróf példája, aki fehérvári ellenforradalmároskodása után még ma is szabadlában jár és a többi céges ellenforradalmár, a püspökök, papok, aktív tisztek, akiknek mindent szabad, mert a kormány angyali túrelmlem nézi reakciói üzemleiket. Megköveteljük a kormánytól, hogy ha a kommunisták ellen olyan irgalmatlan szigorral járt el, akkor fokozott erélylyel és a legkevésbélenlébb szigorussággal törje le az ellenforradalmat. Fogháza és forradalmi törvényssék elé a grófkokkal, mungókkal, mágnásokkal, papokkal és császárhú aktív katonatisztekkel!

TALI TURK FERENC a legutóssiabb magyar áhírlapírók jól kifejtett diszpeldánya. Tali Ferenc urról évek óta a legkülönbözöb és sohasem rokonszenves ügyek kapcsán sokat írtak a magyar lapok. Tali ur egybéként mint könyvgyűnyök tevékenykedett az utóbbi években és ebben a minőségében nem is volt vele semmi különösebb baj. Azt hittük, hogy az öszülő áhírlapíróval már nem is lesz többé dolgnak az életben, amikor az utacsokron kezünkbe nyomtak a minap egy gyászkeretes kisárvánvt, amelynek a címe emígyen hangzik: *Magyar nők és magyar férfiak állítotk meg egy szóra, írta Tali Ferenc.* A kiáltvány homlokán olvassuk továbbá, hogy: *Felolvastatott a Magyar Irredenta Szövetség 1919. január 31-én tartott közgyűlésén.* Szóval Tali Ferenc ur, a derék könyvgyűnyök, vezető szerephez jutott az irredenta szövetségben, ő az Urmánczy Nándor szemfényke, ünnepr szónoka és ünnepr publicistája. Hogy a magyar nők és magyar férfiak *mind álljanak meg egy szóra*, hogy micsoða piffeteg és buta frázisokat akar a fölükbe menydörögni Tali Ferenc ur, hogy micsoða mondanivalója lehet ennek a bus magyarnak, az igazán a kutyát sem érdekli, az nem fontos. Ki kíváncsi arra, hogy Tali Ferenc mint vélekedik a világ sorjatróról? A jellemző és érdekes csupán az, hogy Urmánczy Nándor homntó gardájában, a magyar irredenta érvetségében Tali Ferenc vezérfrója lehet. Szegény magyar irredenták, akiket Tali Ferenc tolla és szava reprezentál. Ugy kell nekik!

Mágnások és dzsentrik a külügy-minisztériumban

A forradalom előtt a különböző „magyar királyi” minisztériumok voltak a vármegyei hivatalok mellett az elszegényedett dzsentriknek és mágnásoknak főfőszkei és a reakciónak legfőbb védőbástyái. A minisztériumokban elhelyezkedett maradi és legnagyobbbészret klerikális társaság, amely híven szolgált és kiszolgált minden kormányt, *sehogysem akar beletörődni az új rendbe és csöndesen amerikázva várja, hogy ismét elkövetkezzék a reakciós korszak általuk hön remélt feltámadása és újból felvirradjon az ó napjuk.* Egyrészt *élénk tevékenységet fejt ki az ellenforradalom felidézése körül,* azonban a többiek is elősegítik és előidéznek nem-tevékenységükkel az elégedetlenség terjedését, amely az ellenforradalom eszméinek meleggáya. Ezek az urak nem akarják megfogadni Kunfinak nem éppen gyengéd, de annál komolyabb figyelmeztetését, hogy a *lateiner-osztály vándoroljon ki Magyarországról* és ugylátszik, meg akarják várni, amíg egyenként sorok ki őket a különböző hivatalokból. Ez, ha kikérik is, nem működik a minisztériumokban *sürgősen nagy tisztogatásokat kell rendezni és csak a megbízható elemeket szabad megartani,* a főbőkeket meszesíteni kell. Ezzel illetékes helyeken is tisztában vannak, de természetesen, hogy ez nem megy simán és nem megy gyorsan, mert a közhivatalok-ban sógor-komazási alapon elhelyezkedett dzsentrik-társaság alaposan befészkelte magát és eltávolításuk nem megy a leokónnyekben.

Annál helytelenebbek találjuk, hogy a most megalakuló magyar külügyminisztérium tisztviselői kárát a népkormány szintén ebből a levitől lett mágnás-dzsentrik társaságból állítja össze. A külügyminisztérium elnöki osztályában a tisztviselők névsorából kivegyeztünk magunknak egész sereg

nevet, amelyekről valóban bajos lenne feltételezni, hogy viselőiket egy demokratikus népkormány nevezte ki fontos, bizalmi állásokba. Szerepelnek a névsorban többek közt:

- Gróf Ambrózy Lajos követ,
- Báró Apor Gábor alkonzul,
- Gróf Béli György alkonzul
- Beihlen-Mattyasovszky Dezső osztálytanácsos,
- Bornemissza Gyula főkonzul,
- Báró Barkóczy György alkonzul,
- Gróf Csáky Imre követési tan.,
- Csikly Aladár osztálytanácsos,
- Báró Eperjessy Árpád min. titkár,
- Gajzágó László osztálytanácsos,
- Ilkódy Szabó Andor min. tan.,
- Jármay Elemér min. tanácsos,
- Báró König Egon min. tanácsos,
- Ifj. Kristófy József min. titkár,
- Báró Malcomes Gyula min. tan.,
- Mártássy Tibor alkonzul,
- Nelky Jenő alkonzul,
- Ortutay Tiszti Lajos s. titkár,
- Báró Podmaniczky Tibor ...

A névsor további részét nem írhattuk le, mert *Ernsztr* alkonzul ur megakadályozott ebben bennünket. A különben rokonszenves fiatal-csaber kijelentette, hogy a külügyminisztérium tisztviselőinek névsora *diszkrét akta, amelynek a nyilvánosságra hozatala nem kívánatos.* Mikor érdeklődtünk, hogy kinek a nevében tiltja meg az alkonzul ur, hogy betekinthessünk egy névsorba, amely saját beismerése szerint sem hivatalos titok, azt lelelte Ernsztr ur, hogy ezt senki sem tiltja meg, csak éppen ő nem engedti. Nem vitákozunk tovább vele, annál is inkább, mert a Kapsunak elhelyezett ízevékből kényelmesen kitevevethettük a névsor további folytatását

- Szilassy Emil,
- Szilassy Oszkár,
- Szankovicszky Tibor,
- Lászlófalvi Velics László,
- Báró Villányi Frigyes,
- Gróf Wenckheim Jenő,
- Gróf Woraciczky Olivér,
- Báró Wodláner Arthur.

Tiltakozunk!

Megbízható emberek többnyire szemé és fültnak jelentik nekünk, hogy a rendőrségben még péntek éjszaka is folytak az elfogott kommunisták ellen a hajmeresztő kegyetlenkedések. A Zrinyi-utcai főkapitányságon *péntek éjjel nők meztelen testét ütötték és elfogott kommunista katonákat bikacsökkel vertek arcon feldühöd detektívek és kényszerítették a szerencsétlen kiszolgáltatót embereket arra, hogy az arcukba csapó bikacsököket minden esetben megcsökölják.*

Ilyen és ehhez hasonló válogatott középkori kínzásokkal gyötörték és gyötrik még ma is a rendőrségen azokat a szerencsétlen kommunistákat, akiket összefogdostak és ugyanakkor az ellenforradalmárok nyugodtan, sértetlenül, kényelemben és jólétnben terpeszkednek kastélyaikban, paróchiáikon és palotáikban.

Hát akármennyire is megértjük mi azt, hogy a rendőrök haragszanak, de annyira nem mehetünk el a megértésben, hogy a rendőrségnek ezt az állandó vérszomjas garázdalkodását továbbra is eltűrjük. A középkor inkvizíciós borzalmait nem engedjük állandósítani a népköztársaság fővárosában, mert ez a rémuralom szégyene a népköztársaságnak és szégyene a humanizmusnak.

Diószeghy Tibor.

A telünk melyéig fölháborodva tiltakozunk a rendőrségen folyó háborzongató kegyetlenkedések ellen és meg vagyunk róla győződve, hogy ha a kormány főbb tagjai nem, de a szocialista miniszterek, *Garami, Kunfi, Böhm* és *Peidl* egy pillanatil sem fogják tűrni ezeket a Tiszakorszakot is megszégyenítő állapotokat.

Salusinszky Imre
mint román agitátor 25.500 korona pauszát kapott a „Lumină”-hoz

Salusinszky Imre „Az Est” szerkesztőségében vezető szerepet tölt be, föllehet hírlapíró körökben köztudomású róla, hogy milyen imponálóan tehetségtelen. Soha életében komoly hírlapíró munkát nem végzett és Az Est-nél is inkább csak mint nyomdai főredő szerepel, de érthetően okból Salusinszky urat hívják Az Est helyettes szerkesztőjének. Ez a Salusinszky Imre nem volt mindig ilyen nagy férfiú és annál inkább meglepő, hogy a napokban megengedte magának, hogy *Az Embert* szűkebb hírlapíró-társaságban megvádolja azzal, hogy nem önzetlenül támogatja a népkormányt. Persze, hogy hamarosan kiderült, hogy ebben a tekintetben egészen szemtellenül hazudott ez a Salusinszky, aminthogy mindenki, aki azt állítaná, hogy akár *Az Ember*, akár annak szerkesztője, akár ettől a kormánytól, akár más kormánytól, akár magánembertől vagy vállalatától valaha életében bármit kapott volna, az hirtvány rágalmazó gazember.

De ha már Salusinszky ur kedvet kapott magában ahhoz, hogy *kormánysubvenciókkal* kapcsolatosan vádlóként lépjen föl, ha Salusinszky ur azt hiszi, hogy neki már joga van

purifikálni, akkor emlékeztetnünk kell Az Estnek ezt a tehetségétlen túrdelójét arra, hogy neki van a legkevesebb oka és joga arra, hogy kormánysubvenciókat és pauszákat hánytorgasson föl valakinek. Tudni kell ugyanis, hogy ez a Salusinszky Imre évekel ezelőtt *Derec román agitátorként szerepelt* Budapesten és kapott részint és ilyen minőségében Budapesten „*Lumină*” nevű román hetilapot indított. Ha valaki azt hiszi, hogy Salusinszky ur az akkori kormánytól függetlenül szerkesztette az ő „*Lumină*”-ját, az téved. Allitjuk ugyanígy és bizonyítani vagyunk hajlandók, hogy Salusinszky Imre az akkori kormánytól különböző részletekben négy és egynegyed éven keresztül összesen 25.500 korona pauszát kapott.

Mindjárt előzőkenyen részletezzük is Salusinszky ur kormánypauszáját. 1906. január 1-től ugyanez évi decembertől hó 31-ig négy részletben, tehát 1500 koronás részletekben kapott összesen *hatezer koronát*. 1907-ben ismét kapott Salusinszky 6000 koronát a kormánytól, 1908-ban hasonlóképpen megkapta a maga édes kis 6000 koronáját, 1909-ben szintén nem volt rest Salusinszky fölvenni 6000 koronát és még 1910-ben is volt ez a Salusinszky olyan férge, hogy *negyedszázaját* úgy fejtette előre az 1500 korona subvenciót a *Lumină* számára, amely közben megszűnt és így nem volt módjában Salusinszky mesternek újabb pénzeket fölvenni a miniszterelnökség rendelkezési alapjából. Összesen tehát 25.500 koronát vágott zsebre az ország pénzéből Salusinszky Imre, ami abban az időben igen nagy pénz volt; különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a „*Lumină*” című román lap szinte elenyészően kevés példányszámban jelent meg és jelentősége, sulya valóban nem volt. Ez a 25.500 koronával lehetett Salusinszky Imre nevű román hírlapíró tehát valóban nagy karriert csinált, amikor a kormány pénzén kitarított *Luminától* el

jutott *Az Est*-ig. Nagy dolog, hogy a Salusinszky ur tehetségével ezt a merész karriert meg lehetett futni, de viszont illendő, hogy akinek ilyen *Luminás multja van*, az huzza meg magát szűp szerényen, viselkedjék csendesen és illedelmesen és ne akarjon purifikálni és leplezni. Az Est-nél nagy ember lehet Salusinszky ur, de hogy mivelünk harcba keveredjen, hát ott még nem tart, ez a nagyzási mániának aggasztó, sőt klinikai tünete. Egyelőre ennvit.

Karl Kraus
leleplezési

Karl Kraus, aki ragyogó stílusú bécsi német író, gondolkodó és költő, aki rendíthetetlenül uszított a háboru ellen, aki „*Die Fackel*” című folyóiratában sirt és övöltött a háboru ellen aki (ha a neveltségessé valóban ölni tudna) rég agyonszaturizálta, agyonnyolva volna a háboru minden bünszét — Karl Kraus összefoglalja ennek a háborunak minden förtelmét és borzalmat „*Nachruf*” elnevezésű írásában. Ennékbeszéd ez, Pélemondás, még sokkal több: a világháboru megörökítése az örökkévalóság színezetében. Nagyszerű, de sajnós lefordíthatatlan irásmű ez — e tekintetben olyan: mint *Krausnak* minden sora: tömörségben, precizitásban, a stílus árnyékolásában utólréhetetlen. Ezenkívül még fényesség, mint a tenger háborúsága, tisztó, mint a sivatgóló vihar, maró mint a legvilkosabb mérég. Krisztálszínűs kifenyesedik ehéül a százhuszholts füzethöl (mely fölér száz monografiával), mert leleple Ausztriának (és Magyarországának) lönkremenne

Kraus s’usáról tanulmányokat írtak egyéniségéről költetel. (Hatalos ellenségei vannak meg imádói). Németül tud, aki nagyon jól tud németül, meg fogja venni ezt a művét, előadására izgalomba belebelegedni. Idezni belőle még sem lehet: minden sora egy-egy aforizma, töb’ is: igazság — minden megállapítása oly sükszükszerűen igaz, mint valami számúni tétel.

Hol kezdjem? „Ausztria, ez a civilizált szomszédok nagylelkűségétől megtört miséria háboru üzent. az egész világnak, mely körülvetle, mert (Ausztria) prezlixe huszonnyéj óránál tovább már nem bírta azt az állapotot, hogy (a viág) befogta az orrát, a ganajdomb ultimátumot intézelt a szemeszhez, hogy megelőzze néhány esztendővel az eltkarítását — minden preventív háboru letragikomikusabbjéit a lönkremenés túlságosan kis bűnhődés volt.” Vagy: „Az a Szerbia amely egyáltalában nem volt bűnös abban a tekintetben, melyen az agg Ausztria alig visszszatartott ujjongó érzések kíséretében trissen rajtakapatta magát — az egész világ, melynek részvétét kizárták arról a vásári komédiáról, melynek „harmadosztályu temetés” volt a neve: (Kraus Isten Ferenc Ferdinánd haláláról szól) hírtelen egy olyan ultimátum birtokában voltak, mellyel egy szenvedélyes öngyilkos a megsemmisülésével fenvegeződött arra az esetre, ha egy másik nem volt hajlanó, huszonnyéj óra alatt beleegyezni a saját öngyilkosságába. Ausztria ultimátuma önmásához, hogy öt ölölj el a föld színeről, ha Szerbia azonnal nem kész arra, hogy államiságát eltöröltesse...” Így gyf’kolja őket sorról-sorra a Habsburgokat, a neverszkező fővőrekeket, az államférfiakat, akik mind-mind tudták, hogy a háboru elvesztel... de nem hagyta abba, a biz’os halálba külttek a milliókat, mert gse’elni akartak, aversezkedni. Százszoros halált rájt kült, az ezredesekre és kapitányokra és őrmesterekre, a há’os országgrészekben hatalmaskodó senkikre, azokra, akik elpusztították és kirabolák és megbecsületelék Belziumot és Szerbiát (az ő bünikért szenved most Magyarország), a sáhrú, mely uszított, mert uszította magát — de az egész országra mely föl esztendői lörle és kibírta ezt a svin’lét és lönkremenés börtöl.

Ezek után még csak két bűnbéli idézet (a’van esztendői van sz’ mikről a közvélemény eddig nem tudott!):

„Krausjezőben 44 névességendei hal’föszög után bevonítottat hozartékona mezkékeése eslejen nemoru-

ságos menázsit kapott — bizonyára Lápót Szalvator konvulziójából (jegyzí meg Kraus) — és ezen való dühében berugott, ami vad tombolássá, sőt a tiszték lehurrogásává fajult. A justifikációt (a kivégzést) leírja a következő tudósítás, mely az oda kirendelt orvosnak tanuavallomása alapszik: „... Két párhuzamos sorban 22—22 sirt áskak, az agyonlövöttek két részletben történt. E kivégzés nyomkövetéire bosnyákokat rendeltek ki, akiknek két lépésnyi távolságról kellett löniök. A bosnyákoknak azonban remegett a kezük, amikor a pajásait arcába kellett löniök, ezért rosszul löttek. Az első részlet a földön fetreggett, halott alig volt valaki. Akkor kiadták a parancsot, hogy a puskanijlást az údozatok feleire kell nyomni. Mikor minden agy péppé volt összeolva, sorra került a másik részlet, és ez a jelenet megismétlődött. A vezérkari főnök akkori helyettese, Suhay alrezedes, aki egvéhént is elhencegett azzal, hogy sok szerbnek kioltotta élele világit, a kivégzés után a vacsoránál, amikor ez ellen az eljárás ellen félénk az ordalmak hat hangoztattak, azt mondotta, hogy 300 embert is, nem is 44-et, kivégeztett volna ugyanolyan módon. Az údozat majdnem mind családapa volt, mindannyia sok és mindenféle rendű utolségi éremmel kitüntetve. Ennek az vitelő halálának is felelem nélkül néztek a szemébe, hangtalanul, szemrebenés nélkül, elhárló mozdulat nélkül.”

Rettenetes! Suhaynak hívták az al ezredesit! Suhaynak!

Aztán a másik údozat, Károlyról szól aki ... Idézzünk:

„Lássa kérem”, szólt egyszer ez a csaták irányítója, ez a császár „most jól ment Szerbiában. Tudja kérem, azt mondtam hát Kövesnek, hallja Köves, mondtam neki, ezt magának nem szabad agy csinálnia, mint annak a Potioreknek. Szépen lassan, szépen lassan, semmitsem elsietni. Látja, megkövetelte a tanácsomat — aztán ment a dolog.” (Nem tudom lefordítani ezt a srallap könnyelmű, frivol bécsi dialektust!) Egyszer elesett valakinek a hozzátartozója; amaz a fogát csikorgatja és Ká-

rolv császár így kérdezi: „A bátyja el-esett! Jgenis, császári felség.” „Ez pech!” Ő, ő maga Károly is látott egyszer katonákat elesni, egyiket a másik után, „a főhédiszállás mozdijában, bolgár Ferdinánd mellett. A teremben semmi nem. Csupán az első sorban egy hang — a Károly hangja — a husa kép mindegyike után mely bemutatta a mozi hátasát: — „Bumsszi!”

Igy mondta a császár: bumsszi! Püff neki! Ezt mondta.

Mohácsi Jenő.

Botrányok a lakáshivatal körül

A lakáshivatali visszaélésekről írott leleplezéseinknek megvan az údovs használatában. Garbai Sándor, az országos lakásügyi tanács elnöke sorra távolítja el az oda nem való tisztviselőket. Cikkinnek megjelenése óta és azok alapján egész sereg korrupt és panamista tisztviselő távozott a lakáshivatalból. Erről természetesen bőlesen hallgattak azok a nyilatkozatok és „scolafatok”, amelyekkel a lakáshivatali tisztviselői váloság megostromolták szerkesztőségünket. Mert a lakáshivatali tisztviselői még „helyreigazítani” is mernek, dr Gung. Ferenc elnök aláírásával hosszú nyilatkozatot küldtek be hozzánk, amely minden vádunkat tagadja és amelyből kiderül, hogy a lakáshivatalnál mintaszorúbb, tökéletesebb intézmény nincsen a világon. Természetesen nem vagynál hiánidok kiközösíteni ezt a nyilvánvalóan hamis és valótlán adatokat tartalmazó — a lakáshivatali tisztviselők által önmagukról kiállított — erkölsi bizonyítványt és csak nevetünk azon a vakmerő kijelentésen, hogy „a lakáshivatalban nincs protekció.” Eppen elég panaszos levelet adtunk ki, melyekből ennek az állításnak hogy úgy mondjuk — az ellenkezője látnk ki. Nem kívülről le dr Vidacs Hugó helyreigazítását sem, aki azért fenyegetett meg kisérő levélben bennünket, hogyha nem közöljük nyilatkozatát, akkor sajátépér indit. Csak tessék. Az egyetlen nyilatkozatot, amelyet mégis meg kell említenünk, dr. Szegedy Vilmos írta, aki béismerte azt, hogy egy korábbi rekvirálási körvny ellenére lakásbiz jutófi, viszont igazolta, hogy ő maga is családjával a legnyomorultabb lakásviszonyok közt verődött.

Jellemező a lakáshivatali tisztviselőire, hogy egy ügyvédet, akit azzal gyanusítottak, hogy a lakáshivatalról írott cikkekinek az adatokat szolgáltatta, bojskoltatták és ügyei nem akarják elvégezni. Ezért a sítűt megkérték is megídemelni a bojskoltatásomozgalmában résztvevő 80 tisztviselőt, hogy azonnal kitegyék szűrüket a lakáshivatalból.

Legkedvesebb a lakáshivatali nyilatkozatok közül dr. Székely Sándor lakáshivatali údozatának a Népszavában közölt levele, amelyben kitanit bennünket, hogy „egyetlen szocialista figyelemmel, hogy egy hivatali, melyben szocialista vezetés alatt szervezett munkások ülnek, elvtárs nem diszkreditáljon.” Nem vitatkozunk Székely ügyvéd urral, csak nem hiszünk el neki, hogy a szocializmus érdeke az, hogy a lakáshivatalban visszaélések történjenek! Ez legfeljebb csak néhány korrupt lakáshivatali tisztviselő érdeke. Székely údozat uram külsőben is későn jutott eszébe, hogy a lakáshivatali megvédelemze. Mert várt három hétig az első támadások után és azért csak február 19-ikén írta meg oktató levélét? Talán csak nem azért, mert údozó napon, február 18-ikán Az Emberben róla is megjelent egy kis panasz, hogy sógorának rekvirált el egy lakást, amit előzőleg más jelentett be? És ha már Székely údozó uról van szó, kérdezzünk tőle még valamit: emlékszik Valkóci L. Pál hivatalnok esetére? Ez az ur megtudta, hogy özv. Lovdnay Laczko Klára január 12-én meghalt és még aznap kérte az elhunytanak főtvisésze 27. sz. utalt lakását átrekviráltatni. Egy hét múlva felkereste dr. Székelyt, aki közölte vele, hogy valaki megfoglalta át és már január 11-én benyújtotta körvnyét. Eltekintve attól, hogy Valkóci, mikor beadta körvnyét, meggyőződött arról, hogy más jelentkező előtt nem volt, mégsem valószínű, hogy ez a rejtélyes valaki január 11-én már előre tudta, hogy Lovdnay másnap meg fog halni? Csak nem volt az illető szintén sógora dr. Székelynek?

A lakáshivatali tisztviselők cofilantársi tömegesebben csak panaszok érkeznek szerkesztőségünkbe. Beck Miláné (lovagutca 16) írja, hogy egy lakást, melyet ő jelentett be először, miután körvnyét elsűlyesztették. Seitz Emil néárnak és menyasszonyának rekvirálták el. Seitz Emilnek azért kellett odamenni a lakást, mert menyasszonya, dr. Lovdnay Armin, a lakáshivatalnál igen befolyásos ügyvédnek a sógora.

Más. Gabányi Jenő fővárosi íztársólsó összesen nyolc címet jelentett be a

lakáshivatalhoz, de még választ sem kapott. Végre egy ügyvéd segítségével fordult a lakáshivatalhoz, és bejelentette egy úresen álló lakás címét. A lakást rekvirálhatónak találta a referens, csak hogy mondta az údozó ur — van még egy erős refleksió a lakásra, akit ugyan később jelentette be igényét, de ugyanakkor került célhoz és valószínűleg meg fogja kapni a kérdéses lakást, mert nyomatekosabb okai vannak.” Gabányi most főtűfőtűlő kérdi, hogy mi lehet ez a nyomatekos ok? Más. Dr. Csollán karhatalmi előadófi is szól egy kis történet. Nagy Mihály (VII. Dohányutca 84. I. 10) írja, hogy a lakáshivatal egy kétszobás lakást rekvirált neki, amely határozatban a második főrum is jóváhagyta. Az ítélet ezzel jogy erősös vált, azonban mikor dr. Csollán előadó urhoz fordult karhatalomért, az előadó — aki akták nélkül is kitűnően emlékezett az egész ügyre — csak az egyik szobára rendelkezett a bevezetés, így szóval egyszerűen megváltoztatta a felös főrum ítéletét, nem tudni milyen jogon és főleg nem tudni, milyen okból. Más özv. Hoch Lajosné, aki a Berlini-15. számú házban háfelügyelő, szeretne elkötözni lakásából, mert koránál és betegesenél fogva, nem tudja bevégzeni a házmesteri teendőket, nem tud nappal két látt kezelni, rendben tartani, egy nagy házat, vezetni a háztartást és éjelet kaput nyitni. Minthogy amint jelenleg házmesteri lakásában lakik, ezt a munkát végzenie kell, bejelentett egy címet egy rekvirálható lakásra. A lakást el is rekvirálták, de nem az öreg asszony számára, hanem megint egy protekciós személy részére, akinek erre a lakásra nem is volt körvnyé beadványa.

Most, amikor az emberek gyilkolják egymást rekvirálható lakások címeiért, szinté érthetőtlennek kell találni azt a paklót, amelyet legutóbb ragasztott ki valaki a hirdetőtáblákra: „Rekvirálható lakások. PONGÉRE-biztosítónál, Sasutca 10. sz. alatt 50 szoba. Igazgatók: betszokás helyiség. Tanácsoterm. VII. RIB-AR MOR 15 szobás Andrassy-ut 25. számú lakása. Dr. MENDL ARTUR 12 szobás lakása Deák Ferenc-utca 12. TRIESTI BIZTOSITAN 100 szoba. Poór Jakab, Steinhardt Emil igazgató 8—10 szobás helyiségük és 15 szobás magánlakásuk. ADRI-4-BIZTOSITONál Erzsébet-út 9. szám, 30 szoba. Reiner Mihály, Lászlóffy Ernő, Altstädter Bela könyvelmes és főleleges 7—10 szobás helyiségük. 10—12 szobás magánlakásai. Códás, puzar. Fényes tanácsoterm, hol egymagában vagy család el-

7. 1894

fér. Kedves katona, munkás- és hivatalnok-testvérek! Ti áldott szenvedők, négy és félevesi harc után nincs fejeteket hová lehajtani, nézzétek a fentieket, ők nem harcoltak és mégis ők duslakodnak minden jöbän. *Személyes tiszteleteteket tegyétek náluk.* Ha nem adnak lakást, rekviráljátok!"

Ki nyomathatta ki ezt a plakátot? Egy apostol-e, vagy egy zsaroló?

(A. f.)

SAS EDE ur neve nem egészen ismeretlen a nyájas olvasó előtt. Sas Ede ur Nagyváradon laptulajdonos, háztulajdonos, nyomdatulajdonos és költő volt. Hogy milyen költő arról nem érdemes beszélni, de sokkal érdekesebb az, hogy milyen laptulajdonos? *Az újságírókkal szemben a leglelketlenebb munkauzsorás volt* Sas ur, akivel szemben egyszer sztrájkba kellett lépnie az egész szerkesztőségnek és ki is vonult „Nagyvárad“ című lapjától az egész redakció és akkor született meg a radikális „Uj Nagyvárad“ című lap. Azonkívül pedig mint lapkiadó, Sas Ede volt Nagyváradon a legjobb üzletember, ami nem utolsó dolog, ha tekintetbe vesszük, hogy Nagyváradon általában nem rossz üzletemberek a lapkiadók. Hogy milyen politikai hitvallást követett Sas Ede ur, arra nézve csak azt jegyezzük meg, hogy *minden kormánytól szubvenciót kapott idáig.* Egy párt volt csupán, amelyre Sas Ede következetesen haragudott és ez — *a szociáldemokrata párt volt.* Ennek a bösz haragnak Sas Ede ur vagy négy évvel ezelőtt igen szigorú formában adott kifejezést. A Vidéki Hírlapírók Országos Szövetségének igazgatósági ülésén, ahol is Szávay Gyula néhai elnök urnak Sas Ede volt a leglelkesebb támasza és barátja, tehát ennek a korrupt szövetségnek, korrupt összetételű igazgatóságában Sas Ede alig négy esztendővel ezelőtt azt ándítványozta, hogy a Vidéki Hírlapírók Országos Szövetsége bélyegezze meg a szociáldemokrata párt lapját, a Népszavát, azért, mert Rákosi Jenőt, a „Budapesti Hírlap“ akkori főszerkesztőjét méltatlanul

és igazságtalanul támadja. És Sas Ede ur indítványára, a többi Sas Edéből és Szávay Gyulából álló társaság *valóban meg is bélyegezte akkor a Népszavát.* Én akkoriban barátságtalan sorokat írtam a Népszavában Sas Ede ur nagyváradai viselt dolgairól. Sas Ede ekkor a „Nagyvárad“ című lapjában azt írta, hogy *sajtópört indít ellenem. Mondanom sem kell, hogy elfelejtette a sajtópört megindítani.* Ez eddig rendben van. Hanem az már azután sehogy sincsen rendben, hogy a forradalom győzelme és a szociáldemokrata párt kormányképesége napján Sas Ede ur *kapta magát és belépett a szociáldemokrata pártba.* Nemcsak belépett a pártba, hanem Csizmadia Sándor elvtársunknak valahogyan a közelébe férközött és úgy halljuk, hogy Csizmadia elvtárs *Pirkadás* című irodalmi folyóiratának Sas Ede ur is egyik szerkesztője lesz. Hát ez aztán már valóban a legnagyobb szemtelenség. Nem elég, hogy Sas Ede csuffá teszi a familiát azzal, hogy belép a szociáldemokrata pártba, nem elég, hogy ezzel kompromittálja a pártot, hanem már előtérbe is tolakodik, már felhasználta Csizmadia elvtársnak ez ügyben való tájékozatlanságát és már egy szocialista folyóirat élén akar szerepelni. Nagyváradon hangosan röhögtek az emberek, amikor meghallották, hogy a munkauzsorás, üzletes, Népszavagyalyázó Sas Ede ur legutóbb a szocialista üzletre adta magát. Ha azután Csizmadia Sándor oldalán a *Pirkadás* élén is megjelenik Sas Ede ur rossz hangzású neve, akkor *röhögni fog az*

Füzetes szerkesztő és kiadó:

GÖNDÖR FERENC.

Helyettes szerkesztő:

DIOSZEGHY TIBOR.

Kiadóhivatali igazgató: Moczny Aladán.
Évi előfizetés 50 kor., fél évre 25 kor.,
negyedévre 12 kor. 50 fill.

Szerkesztőség: IV. ker., Királyi Pál-
utca 14. Kiadóhivatal: VI. ker., Izabella-
utca 66. Telefon: Szerkesztőség József
68—86. Kiadóhivatali telefon 26—87. —
Megjelenik minden kedden.

7. 1139